A°. 1848. N°. 204.

ARNHEMSCHE COURANT.

De prijs dezer Courant, die geregeld *vijfmaal* 's weeks wordt uitgegeven, en wel op *Dingsdag*, *Woensdag*, *Donderdag*, *Zaturdag* en *Zondag*, is *f* 5 in de drie maanden.

MAANDAG 2 OCTOBER.

De prijs der Advertentiën is, van *een* tot *vijf* regels, *f* 1.00, en voor elken regel daarboven 20 centen, behalve 35 centen zegelregt, voor elke plaatsing.

's Gravenhage, 30 sept. In de zitting van de verdubbelde Tweede Kamer der Staten-Generaal van heden, heeft de commissie van rapporteurs haar algemeen verslag gedaan over de ontwerpen van wet tot herziening der grondwet. De beraadslagingen daarover zijn bepaald op aanstaanden maandag, des morgens ten 11 ure.

HERZIENING DER GRONDWET.

MEMORIE VAN BEANTWOORDING.

Het door de bepalingen onzer grondwet zoozeer bemoeijelijkt werk om tot eene herziening der grondwet te komen, is thans door zamenwerking van den Koning en de Vertegenwoordiging zoover gevorderd, dat de Tweede Kamer in dubbelen getale haar oordeel daarover moet uitspreken.

Dit oordeel wordt, door de bepaling van art. 230 der grondwet, houdende dat de besluiten bij eene meerderheid van drie vierde gedeelten der tegenwoordige leden worden opgemaakt, bij de aanneming der herziening, in der daad het zegel, door de natie daarop gedrukt; want er zoude zeker geene mogelijkheid zijn, dat drie vierden der leden zich daarvoor verklaarden, indien de overgroote meerderheid der natie dit gevoelen niet deelde.

De regering beschouwt het als een gelukkig voorteeken, dat er dan ook volkomene eenstemmigheid tusschen haar en deze Kamer bestaat omtrent het standpunt, waarop het tegenwoordig onderzoek moet worden geplaatst.

De Kamer daalt niet af tot persoonlijke inzigten en wenschen; zij dringt niet aan op nadere wijzigingen of veranderingen, vermits de regering niet bij magte is daaraan gehoor te geven: maar zij overziet het geheele werk; zij bevredigt zich niet met de letter der wet, welke voor haar ligt, maar wil in den geest dringen, en vraagt met regt van de regering alle inlichtingen en verzekeringen omtrent de ware strekking der hoofdbepalingen, opdat zij met volkomene kennis van zaken kunne zeggen: het geheel, zoo als het daar ligt, bevat zooveel goeds, zooveel dat bevredigt, dat eene aanneming boven eene verwerping is te verkiezen, — of omgekeerd: het geheele werk is zoo gebrekkig dat het beter is nog te behouden wat is, en beter te verbeiden.

Dit standpunt van beoordeeling maakt dan ook thans den wensch tot meerdere splitsing der wets ontwerpen, ook al konde hij worden bevredigd, minder doeltreffend; terwijl de wisseling van denkbeelden, vroeger tusschen de gewone Tweede Kamer en de regering gehouden, en de belangrijke wijzigingen daardoor in het oorspronkelijk ontwerp gebragt, de vermenging van ongelijksoortige voorschriften onschadelijk heeft gemaakt.

Ook hier is dus weder eenstemmigheid van gevoelen tusschen de groote meerderheid der Kamer en de regering. Zoo ook is het gelegen met het bijeenroepen van de Provinciale Staten, terstond na de afkondiging der wets-ontwerpen van noodzakelijkheid. Hier verkeert men in een bijzonder geval, waarop de algemeene regelen van wetgeving geene toepassing vinden, maar waaromtrent alleen kan gevraagd worden, of aan art. 228 der grondwet is voldaan, als zijnde dit de eenige wetsbepaling welke geheel en uitsluitend het onderwerp beheerscht.

Wat eindelijk betreft de opmerking, dat de ontwerpen van grondwets-herziening niet in zich bevatten eene dadelijke vereenvoudiging van en bezuiniging in het staatsbestuur, moet de regering opmerken, dat in de grondwet, in het IIde, IIIde, Vde, VIIde en VIIIste wets-ontwerp toch de grondslagen daarvoor in vele opzigten zijn gelegd, en het hoofdzakelijk van den voortdurenden en vasten wil der regering, geruggesteund door de vertegenwoordiging, zal afhangen, om trapsgewijze in de staats-uitgaven door vereenvoudiging tot bezuiniging te geraken. De regering mag dan ook niet toegeven dat zij dáár, waar zulks in haren weg lag, dezen volkswensch niet heeft bevredigd; maar zij heeft geaarzeld om de vernietiging van een staatsligchaam uit te spreken, in welks werkzaamheden op eene andere wijze zoude moeten voorzien worden, en hetwelk, op den minder kostbaren voet ingerigt, welken de regering op het oog heeft, met minder kosten grooter nut kan stichten, dan afzonderlijke raadgevers. — De regering stemt overigens geheel met de Kamer in, dat welgeregelde finantiën een van de grootste waarborgen voor de rust, de welvaart en de onafhankelijkheid des vaderlands uitmaken, en wenscht niet minder dan de Kamer en de natie dezelve gevestigd te zien.

Na deze opmerkingen omtrent de vier eerste punten van het Verslag, gaat de regering tot de behandeling van het Iste wets-ontwerp over.

WETS-ONTWERP No. I.

Art. 1. *in Europa.* De regering erkent gaarne dat er iets vreemds in schijnt te zijn, dat hier, immers bij gevolgtrekking, de kolonien worden verondersteld tot het rijk te behooren en later dezelve ook worden genoemd bezittingen van het rijk; doch deze schijn valt weg, indien men bedenkt, dat het hier geldt de aanwijzing van een grondgebied, en het onderscheid tusschen het *moederland* en de *koloniën* eene gekende zaak is. Beiden maken het rijk, in algemeenen zin gesproken uit, maar het deel in Europa is het eigenlijk gezegd *moederland*, dat in de *taal* der wet in minder algemeenen zin het rijk wordt genoemd en tot aanhangsel heeft en bezit het grondgebied in andere werelddeelen. Indien men nu de grondwet in haren zamenhang beschouwt — en dit zal men met dezelve, als met andere wetten, tot begrip derzelve moeten doen, — dan beteekent blijkbaar het woord *rijk* in art. 10 van het IIde wets-ontwerp en in art. 2 wets-ontwerp III, het rijk in Europa. — Ten einde intusschen allen schijn van twijfel weg te nemen, heeft de grondwet zich uitdrukkelijk omtrent de *taal* der wet verklaard, en aangeduid, dat in den regel zoowel grondwet als andere wetten alleen op het rijk in Europa van toepassing zijn.

Maar nu houdt ook de grondwet verordeningen in betreffende het rijk buiten Europa, en dan is dit aangewezen door te gebruiken de woorden: *koloniën en bezittingen* in andere werelddeelen. Er is meer: wanneer er behoefte toe is, zal de wet, hier gemaakt, dáár verbindend zijn, en nu was het dus noodig, dat ten minste bij gevolgtrekking bleek, dat het rijk zich ook verder uitstrekte dan het grondgebied in Europa, ofschoon de grondwet en andere wetten, zoo het tegendeel niet middagklaar is uitgedrukt, alleen voor het gebied in Europa zijn geschreven.

Wat nu betreft Limburg, zoo kan de regering volstaan met te antwoorden, dat, zoolang de tractaten en de regten daarbij gegeven, nog worden geëerbiedigd, de staatsregtelijke verhouding van die provincie door art. 4 van het tractaat van den 19den april voortdurend is verzekerd.

Art. 4. De regering begrijpt moeijelijk de bezwaren, welke tegen het vereenigen en splitsen van provinciën en gemeenten door de wet kunnen bestaan.

Het rijk toch is een geheel, onder het gezag van een erfelijk Koning. Provinciën en gemeenten zijn slechts onderdeelen van dat geheel; zij hebben wel eene zekere zelfstandigheid, welke de algemeene regering van den last ontslaat om in alle deelen van het inwendig beheer werkzaam te zijn, maar het oppergezag in den Staat, de wetgevende magt door den Koning en de volksvertegenwoordiging uitgeoefend, kan met geene mogelijkheid aan dergelijke onderdeelen des rijks zoodanig grondwettig aanzijn geven, dat alleen eene grondwets-herziening daarin verandering zoude kunnen brengen. De vertegenwoordiging, zoo als die nu wordt ingesteld, verliest den geest van localiteit; zij zal en moet niet leiden tot eene centralisatie van alle beheer, maar alleen tot eene centralisatie van de werking der wet; zij moet dus, in overeenstemming met de Kroon, om het geheel goed, in het waar belang van het algemeen en van de localiteit zelve te kunnen regelen, het regt hebben de provinciale en gemeenten-verdeeling te wijzigen: anders zoude de wetgevende magt slechts ten deele aan hare roeping kunnen voldoen.

En zoo men het nu van de eene zijde nuttig oordeelt, dat gemeenten kunnen worden vereenigd, waarmede de regering volkomen instemt, zoo zal die vereeniging ligtelijk hier of daar eene wijziging in provinciale grenzen noodzakelijk maken.

Eene geheele omkeering in de groote provinciale verdeelingen des rijks is vooreerst nog niet te voorzien, zij zal gewis geen plaats hebben of de noodzakelijkheid moet daarvan nadrukkelijk worden gevoeld. Niet alleen de neiging der bevolking, waaruit de vertegenwoordiging ontstaat, maar vooral ook de Eerste Kamer, zoo als die nu provinciaal zal worden verkozen, is daartegen een waarborg. Dergelijke groote maatregelen worden niet tot stand gebragt of er moet een aandrang zijn, waartegen het niet raadzaam is langer wederstand te bieden.

Het voorstel der regering is in overeenstemming met de eenheid des rijks en het gezag, dat de wetgevende magt daarover moet uitoefenen; eene andere bepaling zoude eene gewestelijke *souvereiniteit* daarstellen, in strijd met die eenheid.

Art. 5. De wetten, welke onder de werking van het nog bestaande art. 4 der grondwet zijn ingevoerd of behouden omtrent de voorzorgen ten opzigte van vreemdelingen, zullen gewis onder de werking van art. 5 van dit wets-ontwerp wel evenzeer van kracht kunnen blijven, als tot heden. Gijzeling, preventive gevangenis, en al wat dies meer ten hunnen aanzien onder art. 9 der bestaande grondwet in werking was, blijven in volle kracht. Zoo ook is het met het regt tot wering van vreemdelingen. Mogt hieromtrent eenige twijfel kunnen bestaan, art. 3 der additionneele bepalingen zoude het wegnemen, daar alle thans verbindende wetten en reglementen blijven werken totdat zij *achtervolgens* (dusdanig is de doeltreffende bepaling van dat artikel) door andere zijn vervangen. Te dezen opzigte is dus in allen deele voor de zekerheid der ingezetenen en de veiligheid van den Staat gewaakt.

Art. 10. Naar het oordeel der regering kan er geen twijfel bestaan, dat, zoo het Burgerlijk Wetboek, in art. 8, voor zijne werking vreemdelingen met Nederlanders gelijkstelt, het door die bepaling hen geenszins tot Nederlanders maakt. De regering bevestigt nadrukkelijk, wat zij daaromtrent vroeger heeft aangevoerd.

Art. 14. Ten aanzien van het regt van vereeniging aarzelt de regering, wier eerste pligt het is voor de openbare orde te waken, niet de meest gerststellende verzekeringen te geven.

Zonder openbare zedelijkheid, zonder bestendige rust der maatschappij, zonder veiligheid van den Staat, is geene openbare orde denkbaar, en in het belang daarvan moet voor'shand de uitoefening van het regt van vereeniging geregeld, aan voorwaarden verbonden, en voor zoover het belang der openbare orde zulks naar de omstandigheden eischt, beperkt worden.

Er is meer: hetgeen hier bepaald is, ligt reeds in de burgerlijke en commerciëele vennootschappen, in de zedelijke ligchamen, in de strafwet zelve, — de erkenning namelijk van het regt van vereeniging; het is slechts gebrekkig geregeld, doch die regeling blijft behouden, totdat het beter door de wet zal zijn geschied. Dit is weder het gevolg van het 3de additionneele artikel. Bepaalde nu de grondwet niets, dan was alles aan den gewonen wetgever overgelaten. Nu is die wetgever integendeel aan banden gelegd: het belang der openbare orde is zijn rigtsnoer. De grondwet doet alzoo wat zij doen moet: zij erkent een noodzakelijk maatschappelijk regt der ingezetenen en zij waarborgt de maatschappij tegen het misbruik er van.

ONTWERP No. II.

De regering meent al dadelijk te moeten opmerken, dat niet *alleen* het prijs stellen op historische herinneringen haar aanleiding heeft gegeven tot het behouden der hier bedoelde artikelen. Er zijn meerdere redenen die voor dat behoud schijnen te pleiten. Men vergete toch niet dat hier geen sprake is noch kan zijn van het maken eener geheel nieuwe grondwet, maar dat de bestaande grondwet veeleer wordt gewijzigd naar de thans aanwezige behoefte. Ook na die wijziging in de staatsregeling aangebragt, blijft ze desniettemin de grondwet van 1815, gewijzigd in 1840, later gewijzigd in 1848, en alle in die eerste grondwet voorkomende bepalingen, welke geenerlei nadeel te weeg brengen, kunnen zeer wel, ja behooren daarin te blijven bestaan. Maar er is meer. In 1815 kwam eene geheel nieuwe orde van zaken tot stand, een koningschap werd in Neder-

land opgerigt, en de grondwet moest alzoo de grondslagen van dat koningschap opnemen; daaruit zijn wederkeerige regten en verpligtingen geboren geworden, en wanneer in lateren tijd, naar aanleiding van niet te voorziene gebeurtenissen, het noodig mogt zijn op de grondslagen dier regten en verpligtingen terug te komen, dan mag het belangrijk geacht worden dat deze in de grondwet zelve bewaard blijven, en dat aldaar blijve opgeteekend, dat niet de regering van *Willem den IIden* dezelve heeft zien geboren worden, maar dat ze reeds van vroeger dagteekenen en dat ze haren grond hebben in de troonsbestijging van *Willem den Isten*, in 1815 door de staatsregeling geregeld en gewaarborgd.

Art. 11. Aan het verlangen van vele leden wordt voldaan door de mededeeling, dat de inkomsten, door den regerenden Koning uit de tot Kroon-domeinen aan den Staat terug te geven domeinen genoten, sedert 1 januari 1831 tot ultimo december 1847, gedurende welk tijdvak zij hier te lande zijn beheerd, gemiddeld hebben bedragen de som van *f* 330,024.74½.

Deze domeinen, bij de wet van 26 augustus 1822 aan Koning *Willem I* in vollen eigendom overgedragen, zijn van hoogstdenzelve in behoorlijken vorm overgegaan op den thans regerenden Koning, die daarover beschikt als over *eigen goed.* Hieruit nu volgt, dat niet bij wet een afstand van die goederen aan den Staat kan worden tot stand gebragt, maar veeleer bij notariële acte, even gelijk vroeger die domeinen bij soortgelijke acte door den Koning *Willem I* aan de Maatschappij van Volksvlijt zijn afgestaan geworden. — De regering meent voorts te moeten herinneren aan hetgeen zij in de vroegere Memorie van Beantwoording op de aanmerkingen der gewone Tweede Kamer, op dit artikel ter neder stelde, waar zij de stelligste verzekering gaf, »dat de bedoelde afstand »in den vereischten vorm zal worden tot stand ge- »bragt, zoodra de voorgedragene wijzigingen in de »grondwet bekrachtigd zijn."

Art. 33. *De uitvoerende magt berust bij den Koning.* Men vraagt naar den juisten zin dezer woorden, en de regering is bereid het antwoord daarop te geven. In iederen constitutionnelen Staat behooren te bestaan eene *wetgevende* eene *regterlijke* en eene *uitvoerende* magt. De *wetgevende* magt maakt de wetten, de *regterlijke* past ze toe, de *uitvoerende* voert uit en de bepalingen der wet en de uitspraken des regters.

De regering meent dat in onze staatsregeling deze onderscheidene magten juist zijn afgebakend, en dat tot de uitvoerende magt moet worden gebragt alles wat behoort tot den regelmatigen gang des bestuurs en zijnen grond vindt in de grondwet, de overige wetten en de regterlijke uitspraken.

In dezen zin stemt de regering toe het gevoelen van die leden, die tot de uitvoerende magt brengen alles wat noch tot de wetgevende, noch tot de regterlijke behoort; maar deelt niet in het bezwaar van dezelfde leden, want eene regeling van vele onderwerpen bij besluit, die bij wet behoorden geregeld te worden, en daardoor eene te groote uitbreiding der koninklijke magt, is geen gevolg van het begrip van uitvoerende magt zelfs, maar zoude zijn een misbruik, door het overschrijden der grenzen ontstaan, welke de uitvoerende magt van de wetgevende scheiden. Waar, bij eene juiste afbakening dier grenzen, iedere magt in den Staat zich binnen de haar aangewezene beweegt, heeft men noch voor te groote uitbreiding, noch voor te groote inkrimping van de magt des Konings te vreezen.

Men kan niet toegeven, dat de opdragt aan Provinciale Staten van uitvoering van sommige wetten in strijd zoude zijn met het beginsel dat de uitvoerende magt berust bij den Koning; wanneer zij daartoe geroepen worden, werken zij onder het oog des Konings, dan vormen zij een deel van de magt waarvan de Koning het hoofd is, die hunne besluiten vermag te schorsen en te vernietigen; dan maken zij uit die kleine ministeriën van Binnenlandsche Zaken, van welke de graaf *van Hogendorp* gewaagde, toen hij van de magt der Provinciale Staten sprak.

Art. 37. De regering deelt niet in de bezwaren, door sommige leden tegen dit artikel in het midden gebragt; zij vereenigt zich met de beschouwingen van de overige leden, die in de opgesomde bedenkingen niet of althans in mindere mate deelen; zij is van oordeel te kunnen volstaan met de verwijzing naar de door haar ontwikkelde gronden in de Memorie van Toelichting bij dit wets-ontwerp, en meent dat de toepassing der daar aangehaalde Fransche wetten, evenmin als de in het verslag der Kamer genoemde Pruisische wet, eenig nadeel heeft te weeg gebragt. Inderdaad bedoelt men niets meer dan bij *wet* te regelen, gelijk zulks nu bij *reglementen* geschiedt; terwijl niets belet den Koning de meest mogelijke vrijheid te verleenen, wanneer het belang van den Staat in tijden van oorlog of gevaar dit vordert.

Art. 40. Adeldom *verleenen* is het nomen generis, waarvan *verheffen*, *inlijven* en *erkennen* de onderdeelen uitmaken, omdat de Koning den adeldom verleenen kan in den meest uitgestrekten zin, en de regering ziet niet in, waarom de Koning, die met onbeperkte magt adeldom aan ieder naar goedvinden kan verleenen, niet ook door bloote erkenning Nederlanders, oorspronkelijk tot vreemden adel behoorende, in den Nederlandschen adel zoude kunnen inlijven.

Art. 43. De regering meent te mogen opmerken, dat hier eerder aan eene beperking, dan aan eene uitbreiding van het thans bestaande te denken is, waardoor reeds van zelf vele der gemaakte bedenkingen vervallen. De regel, dat diezelfde wetgever, die bevoegd is eene wet te maken, ook bevoegd is daarvan dispensatie te verleenen, blijft bewaard. De Koning zal dit slechts kunnen doen in de gevallen, door de wet zelve aangegeven; maar dit belet geenszins, dat eenige wet ook anderen aanwijze, aan wie die bevoegdheid kan toegekend worden, en dat in provinciale en gemeentelijke verordeningen of in de reglementen van polderbesturen aan mindere autoriteiten, even als nu, soortgelijke bevoegdheid gegeven worde.

Art. 46. De regering maakt, voor zoover haar betreft, geen bezwaar tegen het bij dit artikel te kennen gegeven verlangen, evenmin als zij zich tegen eene soortgelijke behandeling bij de gewone Tweede Kamer en bij de Eerste Kamer der Staten-Generaal heeft verzet.

Art. 47. De regering blijft volharden bij haar gevoelen, dat het behoud van den Raad van State op minder kostbaren voet wenschelijk, noodzakelijk en in het voorgedragen stelsel onvermijdelijk te achten is. Men denke aan het nut, dat uit de voorlichting van dien Raad, ook in regerings-zaken de koloniën betreffende, kan worden geput, aan het belangrijke, dat bij eventuële afwisseling van ministeriën een permanent collegie den Koning op zijde kunne staan, en aan de omstandigheid dat dit collegie in sommige gevallen geroepen wordt, om met het ministerie het koninklijk gezag uit te oefenen.

Art. 48. *algemeene maatregelen van inwendig bestuur.* De regering noemt alzoo alle koninklijke besluiten, bevelen en beschikkingen, gegeven of genomen ter uitvoering eener wet, of behandelende onderwerpen niet vatbaar voor wettelijke regeling, voor zoover die besluiten, bevelen of beschikkingen bestemd zijn algemeen te werken, of met andere woorden voor zoover ze zijn generaal, niet speciaal.

WETS-ONTWERP No. III.

Art. 1. Met leedwezen heeft de regering gezien, dat sommige leden zich stellig tegen het behoud eener Eerste Kamer hebben verklaard en alzoo genoegzamen waarborg hebben meenen te vinden in eene enkele, in het openbaar beraadslagende vergadering. Het spreekt toch van zelf, dat dusdanige éénige-Kamer zoodanig overtuigd wordt van haren alles medeslependen invloed en van haar alvermogen, dat noch uitvoerend noch regtsprekend gezag daartegen bestand is. De ondervinding is daar om het te bewijzen. De voorbeelden liggen niet alleen in het verledene, zij verdringen zich nog rondom ons, en zoo ergens onder op vrijzinnige beginselen gevestigde regeringen orde bestaat, is het alleen daar, waar de vertegenwoordiging in twee deelen is gesplitst, als in de Vereenigde Staten van Amerika, Engeland en België. De regering kan zich niet voorstellen, dat eenig lid der Kamer doof zouden kunnen blijven voor de stem der rede en blind voor hetgeen het verledene en het tegenwoordige vertoonen.

De regering kan almede niet toegeven, dat hier te lande geene elementen voor eene Eerste Kamer zouden te vinden zijn: een oog op de namen der duizend hoogst aangeslagenen in den lande zal de overtuiging geven, dat er overvloedige stof is, om eene Eerste Kamer daaruit zamen te stellen, hoog aangeteekend om den stand van hare leden, welke niet alleen door vermogen, maar ook door uitstekende begaafdheden en bewezene vaderlandsliefde, als het ware regtens, daar thans hunne plaats zullen vinden.

Art. 2. Ten opzigte der regtstreeksche verkiezingen zal de regering nog alleen opmerken, dat hierin maar al te veel slechts een middel wordt gezien om eene vertegenwoordiging bijeen te brengen, terwijl men voorbijziet den burgerzin, het besef van pligten en het maatschappelijk verband, welke daaruit worden geboren. Bloot als middel tot benoeming van vertegenwoordigers, zoo ter stedelijke, provinciale als ter staatsvergadering, beschouwd, is de regering het volkomen met de Kamer eens, dat daaraan die rigting moet worden gegeven, dat de keuze niet bij betrekkelijke, maar bij volstrekte meerderheid geschiede. Dit was reeds het gevoelen der commissie van 17 maart, ofschoon zij oogenblikkelijk ten behulpe eene betrekkelijke meerderheid had aangenomen; en het is nog de uitdrukkelijke bedoeling der regering om de verkiezing bij volstrekte meerderheid te blijven handhaven.

Art. 3. Naar het oordeel der regering, verliest men ten aanzien der Eerste Kamer te zeer uit het oog de ruimte van keuze, welke er is: uit duizend, allen hebbende de vereischten van verkiesbaarheid, behoeven de provinciale Staten, met eene volstrekt vrije keuze ten opzigte van de geboorte- en woonplaats der personen, slechts 39 personen te kiezen, en bij het hoogst zeldzaam geval van verdubbeling 78 personen. Zullen nu de Provinciale Staten bij voorkeur kiezen de schijn-rijken of de onbekwaamsten? Dit is niet denkbaar: vooreerst, omdat dit op den duur hun kiesregt zoude ondermijnen; ten andere, omdat de leden der Eerste Kamer slechts worden geïndemniseerd er dus geen voordeel mede is te behalen; en eindelijk, omdat de Provinciale Staten zelven regtstreeks gekozen, zelven onder het toezigt der natie werkzaam zijn.

Het is reeds gezegd, dat de Staten eene vrije keuze hebben ook van personen uit andere provinciën, mits deze altijd behooren tot de hoogst aangeslagenen in de provincie waarin zij wonen; maar er is ook gevraagd hoe de hoogst belasten zullen worden uitgevonden. Het antwoord is, dat men aan van kelijk de kohieren der onderscheidene directe belastingen zal raadplegen en daarna openbaar maken tot welk cijfer men is afgedaald, en men dan een ieder, die meer dan dat cijfer betaalt, zal oproepen, ten einde daarvan opgave te doen, om vervolgens de lijst der verkiesbaren naauwkeurig vast te stellen.

De regering houdt zich meer en meer overtuigd, juist uit hoofde der opgaven die bereids zijn ingekomen, dat het aangenomen stelsel de verwachting zal overtreffen.

Art. 14. De benoeming van minister tot leden der Kamer zal bij ons wel geen regel worden, maar er zijn oogenblikken, dat zoodanige benoeming in constitutionneele Staten eene zedelijke kracht aan de regering geeft, welke op geene andere wijze is te verkrijgen en soms tot bevordering van het algemeen belang onontbeerlijk is.

Art. 16. Hier kan de regering zich met de opvatting der Kamer niet vereenigen. Alle leden van het openbaar ministerie worden door den Koning benoemd; dat dit in het bijzonder bij art. 15 wetsontwerp V omtrent den procureur-generaal bij den Hoogen Raad is herhaald, was omdat het bepaalde omtrent den Raad zelven en de bijzondere toestand van dien magistraatspersoon zulks twijfelachtig zouden kunnen maken. Hier is de bedoeling niet geweest de advokaten-generaal uit te sluiten, omdat zij niet deelen de verantwoordelijkheid van den procureur-generaal, omdat niet zij, maar hij alleen omtrent eventuële vervolgingen moet beslissen.

Art. 19. De ontbinding der Kamers leidt slechts tot eene nieuwe verkiezing van leden, geenszins tot vernietiging van het staats-ligchaam, en de eenmaal benoemde griffier behoudt dus zijne betrekking.

Art. 39. Indien men overweegt de plaats waar de woorden geschreven zijn: »de wetten zijn onschendbaar", dat is in de afdeeling over de wetgeving, nadat opgegeven is hoe de voorstellen van wetten geschieden, hoe zij worden overwogen en kracht verkrijgen, dan is het blijkbaar, dat hier alleen op eigenlijk gezegde staatswetten wordt gedoeld.

Ook de aangewezene bedoeling dezer bepaling, dat alle magten in den Staat, de uitvoerende en de regterlijke magt, de Provinciale Staten en gemeentebesturen, de wetten, welke het gewrocht zijn van den Koning en der beide Kamers van de Staten-Generaal, als uitvloeisels der grondwet zullen moeten eerbiedigen, toont ten duidelijkste, dat hier alleen de rede is van algemeene rijks-wetten.

WETS-ONTWERP No. IV.

Art. 8. Het kan worden betwijfeld of er wel voldoende reden bestaat, om de bepaling: *De leden — zijn niet geregtelijk vervolgbaar wegens de adviezen, door hen in de Vergadering uitgebragt*, voor de beide Kamers der Staten-Generaal in art. 17 wets-ontwerp no. III vastgesteld, ook van toepassing te maken op de vergaderingen der Provinciale Staten, alleen omdat ook deze voortaan in het openbaar zullen worden gehouden. De onderwerpen toch, in die Kamers en in deze vergaderingen te behandelen, zijn zeer verschillende. Het waken voor de onschendbaarheid der grondwet aan de leden der gezegde Kamers ten pligt gesteld, is aan de leden der Provinciale Staten niet bijzonder opgedragen. De laatsten missen de aanrakingen met de regering des lands, welken den eersten ten deele vallen. De laatsten verzorgen in het bijzonder alleen de belangen hunner provincie, de eersten de algemeene belangen des rijks, en worden niet zelden geroepen tot de beoordeeling der handelingen van de regering.

Zoo evenwel de wetgever, bij het vaststellen der wet, gevorderd in art. 21 van het ontwerp, het raadzaam mogt achten, ook dit voorregt aan de leden der Provinciale Staten-vergaderingen toe te kennen, zal de gewijzigde grondwet dat niet verhinderen.

Art. 12. De splitsing, in de beide eerste zinsneden van dit artikel duidelijk voorgesteld, is niet nieuw; zij bestaat tegenwoordig met de daad en is sedert lang in gebruik.

De 2de zinsnede spreekt uitdrukkelijk alleen van ENKEL *provinciale en huishoudelijke inkomsten en uitgaven:* wat dus *gemengd* is behoort op de eerstgenoemde begrooting te worden gebragt, en dat te meer, nu de Provinciale Staten mede worden beschouwd te zijn eene schakel in de keten van het administratief gezag. De moeijelijkheden, die men vreest, zullen alzoo niet wel kunnen oprijzen, of, geopperd zijnde, gereede op lossing vinden.

De bedenking, tegen de laatste zinsnede van dit artikel in het midden gebragt, spruit voort uit eene verkeerde beoordeeling van het geheel van dit onderwerp.

De wetgevende magt aan de Provinciale Staten thans opgedragen, strekt zich niet uit tot het uitschrijven van belastingen.

In dit opzigt is de wetgevende magt der gemeentebesturen uitgebreider dan die van de Provinciale Staten. Men leze hierover na de *Bijdragen tot de*

huishouding van staat, van den graaf *van Hogendorp*, deel VIII, bladz. 306—308, en men zal zich kunnen overtuigen, dat hier niets nieuws wordt voorgesteld, maar alleen het bestaande verduidelijkt, juist in de grondwet beschreven, en de weg om provinciale belastingen, wanneer die noodzakelijk zijn, te verkrijgen, bepaald aangewezen.

Deze beginselen der bestaande grondwet dagteekenen reeds van 1798: zie de staatsregeling van 1798, artt. 175—178 en 214; die van 1801, artt. 65 en 66 en art. 58; die van 1805, artt. 64 en 65, — en voor het koningrijk Holland het decreet van 29 april 1807, artt. 26 en 27. De wetgevende magt der Provinciale Staten thans ten dezen opzigte uit te breiden is onnoodig, en om de redenen, door *van Hogendorp* ter aangehaalde plaats aangevoerd, onraadzaam gekeurd.

In zoodanige behoefte kan nu op tweederlei wijze worden voorzien: óf algemeen, zoo als in art. 14 der wet van 14 junij 1821 is geschied, óf door het uitschrijven eener bijzondere belasting, in eene enkele provincie te heffen.

De laatste vraag, of de wetgevende magt wijzigingen kan brengen in de voordragten der Staten, moet bevestigend worden beantwoord.

De Staten dragen slechts voor aan den Koning. De Koning, die voordragt óf geheel óf ten deele goedkeurende, doet daarvan een ontwerp van wet maken, dat aan de Staten-Generaal wordt voorgesteld, en het gemeen overleg der wetgevende magt verheft die voordragt tot wet. De Staten kunnen door hunne voordragt noch den Koning noch de wetgevende magt binden. Deze voordragt der Provinciale Staten is geen uitvloeisel hunner wetgevende magt. Over die magt wordt in dit artikel niet gehandeld.

Art. 14. De afkeuring, hier uitgesproken, vloeit voort uit het voorbijzien der tweeledige betrekking, die de Provinciale Staten bekleeden.

Zij zijn provinciale wetgevers. (Zie *van Hogendorp* t. a. pl. bl. 302 volgg.) zij vormen ook een collegie van bestuur en worden als zoodanig belast met de uitvoering van wetten en koninklijke bevelen. In hunne eerstgenoemde betrekking hebben zij voor hunne reglementen en verordeningen de goedkeuring des Konings noodig.

In hunne laatstgenoemde betrekking zijn zij dienaren der uitvoerende magt, en als zoodanig aan het gezag des Koning onderworpen. (Zie *van Hogendorp* t. a. pl. bl. 298 volgg.)

Art. 16. In verband met de wet van 6 maart 1818, of zoodanige andere, als ter vervanging van deze mag worden uitgevaardigd, kunnen de Provinciale Staten in hunne reglementen strafbepalingen opnemen.

Art. 18 Art. 127 van het ontwerp der commissie luidt: *De magt des Konings, om de besluiten der Staten die met de algemeene wetten of het algemeen belang strijdig mogten zijn, te schorsen, of te vernietigen, wordt bij de wet geregeld.*

De regering heeft begrepen:

1o. dat hier ten onregte wordt gesproken van de ALGEMEENE *wetten*, maar vooral;

2o. dat niet het regt zelf, hier vermeld, maar wel de gevolgen der uitoefening van dat regt, regeling behoefden

en 3o. dat die regeling door de wet moest worden vastgesteld.

Dit vermogen is aan den Koning toegekend, voor het geval, dat de besluiten der Staten met de wetten of het algemeen belang strijdig zijn.

De regering ziet niet in, *hoe* dat vermogen zelf kan worden geregeld door de wet.

Wanneer Zijne Majesteit van dat vermogen gebruik zal kunnen maken, bepaalt de grondwet zelve; te weten zoo dikwerf Zijne Majesteit zal oordeelen dat die besluiten strijdig zijn met de wetten of het algemeen belang. Wanneer en in hoeverre die besluiten geacht zullen kunnen worden te strijden met de wetten of het algemeen belang, kan, in het algemeen en vooruit, door de wet niet worden voorgeschreven, maar moet in ieder bijzonder geval, en ten opzigte van elk besluit, ter beoordeeling worden overgelaten aan de wijsheid des Konings. Hoe Zijne Majesteit, oordeelende dat zoodanig geval bestaat, van dat vermogen zal hebben gebruik te maken, behoeft door de wet niet te worden geregeld. Dat kan alleen geschieden bij besluit, op de voordragt en onder de verantwoordelijkheid van eenen minister.

Wat zal dan de wet ten opzigte van dit vermogen zelf regelen?

De ondervinding leerde dan ook niet dat er behoefte bestaat aan eene regeling van dat regt zelf; maar zij staafde meermalen, dat het volstrekt noodzakelijk is te bepalen, welke in de bijzondere gevallen de gevolgen moeten zijn van de uitgesprokene schorsing of vernietiging van een besluit der Staten. Het gemis van die bepaling veroorzaakte verlegenheid, leidde zelfs tot verkeerdheden; om daarin te voorzien, schreef de regering in dit artikel: *De wet regelt de gevolgen.*

Art. 24. Openbaarheid der vergaderingen wordt door de regering voor de gemeenteraden niet minder verlangd, dan zij voor de vergaderingen der Staten-Generaal en van de Provinciale Staten is voorgeschreven.

De regering heeft evenwel voor de gemeenteraden dat voorschrift niet gegeven, omdat daarop voor die raden meerdere uitzonderingen moeten worden gemaakt. Zij laat uit dien hoofde de regeling van dit onderwerp aan den gewonen wetgever over, vertrouwende dat deze de openbaarheid voor de behandeling van de algemeene belangen der gemeenten zal vorderen.

Art. 25. Deze opvatting is volkomen juist.

Art. 26. De bemoeijing der Staten hier vermeld, behoort tot de bijzondere taak der Gedeputeerde Staten. De bescherming, aan de eigendommen der gemeente te verleenen, vordert algemeenheid van den regel.

Die bescherming wordt, niet in strijd — maar volledig in overeenstemming met den natuurlijken werkkring der Provinciale-, in het bijzonder van de Gedeputeerde Staten, aan dezen opgedragen.

Indien daaruit, in een enkel geval, voor een enkel gemeentebestuur, al eenige moeite of belemmering mogt voortvloeijen, zoo mag daarom de regel zelf niet opgegeven, zelfs niet door uitzonderingen verzwakt worden. Het ontbreekt buitendien niet aan regtmatige middelen, om zoodanige moeite of belemmering voor te komen of aanmerkelijk te verminderen.

WETS-ONTWERP No. V.

Art. 3, *3de alinea.* De regering kan in het bezwaar niet deelen, hetwelk sommige leden in deze bepaling zien, voor zoover het herstel of onderhoud van dijken betreft.

Er is hier toch alleen rede van dat onderhoud en herstel, waartoe geen watersnood dringt, waartoe dus een voegzame tijd voorhanden is: zoodra dit laatste het geval niet is, dan is er nood: want niemand toch zal bij ons door watersnood alleen verstaan het oogenblik dat de rivier de kruin van den dijk bereikt heeft; maar watersnood bestaat als het herstel of onderhoud noodzakelijk, de rijzing van het water nabij is en dus zoowel het gezond verstand als de ondervinding leert dat buitengewoon spoedige voorziening noodig is.

Hierbij komt, dat door de grondwet niet wordt gederogeerd aan verbindtenissen of dienstbaarheden ten dezen opzigte bestaande.

Zijn deze er intusschen niet en verkeert men in den dagelijkschen en gewonen toestand van onderhoud en herstel, dan is het raadzaam dat ook bij het daarstellen van zulke werken de eerbied, aan den eigendom verschuldigd, niet wordt uit het oog verloren.

Art. 18. De Kamer vergist zich hier geenszins omtrent de bedoeling der wet. Het eerste deel van het artikel, waarbij aan den Hoogen Raad het toezigt wordt gegeven op den geregelden loop en afdoening van regtsgedingen, en de algemeene strekking van het artikel, toonen, ten duidelijkste dat hier spraak is van de geheele regterlijke magt, zoo als die naar art. 5 zal worden uitgeoefend door de regters, welke de wet zal aanwijzen, om het even of die alleen, zoo als de kantonregters en soms de presidenten der regtbanken en regters-commissarissen, of met meer personen, regt spreken.

WETS-ONTWERP No. VI.

De regering heeft gemeend dit artikel onveranderd te moeten laten, omdat het bevat den waarborg voor de betaling der tractementen zoo als die in 1815 bestonden, en eene wijziging in deze wetsbepaling aanleiding tot verschillende gevolgtrekkingen zoude kunnen geven. Maar desniettemin herhaalt zij hier gaarne de uitlegging, vroeger door haar aan het woord *gezindheden*, zoo als het hier voorkomt, gegeven. Bepaaldelijk verklaart de regering, dat zij aan die uitdrukking geene andere beteekenis hecht, dan aan de benaming van *kerkgenootschappen.* Zij blijft zich beroepen op hare antecedenten, dat is op de wijze waarop zij steeds deze benaming heeft verstaan; zij is door geene redeneringen van lateren tijd in hare overtuiging aan het wankelen gebragt, en zij stelt zich voor, in overeenstemming met die overtuiging te blijven handelen.

WETS-ONTWERP No. VIII.

De in-staat-van-oorlog-, in-beleg-stelling van steden en sterkten is thans bij het decreet van 24 december 1811 geregeld, en deze wet is weder door de additionneele artikelen der grondwet behouden.

Het kan, noodig geoordeeld worden, deze aangelegenheid nader bij eene wet te regelen; maar dan is er ook geene bepaling in de grondwet te vinden, noch omtrent het regt van vereeniging, noch omtrent de aanwijzing der regtsmagt bij de wet, welke eene behoorlijke regeling van dit ontwerp zoude in den weg staan.

WETS-ONTWERP No. IX.

Art. 2. Het woord *waterschappen* is hier gebezigd als nomen generis en bestemd om alle ligchamen van dien aard aan te duiden, onverschillig welken naam zij dragen.

Het artikel behelst niets nieuws. Het bevat alleen eene verkorting van art. 220 der tegenwoordige grondwet.

Dat art. 220 bewijst, dat men dwaalt, wanneer men aan de dijk- en polderbesturen autonomie toekent. Dat artikel ontzegt aan die besturen wetgevende magt, maar draagt dezelve over die polders en polderbesturen aan de Provinciale Staten op.

Deze oefenen die magt uit onder goedkeuring des Konings.

De Koning zal die goedkeuring zeker niet verleenen, voor dat het blijkt, dat de ingelanden in de polders, of hunne besturen, in hun belang zijn gehoord.

Art. 4. Dit toezigt zal algemeen, niet bepaald zijn, maar zich nimmer kunnen uitstrekken tot het verleenen van vergunningen tot verveening, indijking en droogmaking, vermits dit laatste verre buiten de grenzen van het *houden van toezigt* is gelegen.

WETS-ONTWERP No. X.

Art. 1, *2de alinea.* De regering bevestigt bij deze de uitlegging, door haar aan de woorden: »*met eerbiediging van ieders godsdienstige begrippen*" gegeven.

Wat betreft de uitdrukking: *van overheidswege*, zoo merkt de regering op, dat deze uitdrukking is gebezigd, omdat tot bereiking van het voorgestelde doel veelal de medewerking en hulp der provinciën en gemeentebesturen zal moeten worden ingeroepen, maar zij voegt er bij, dat zij het blijft houden voor eenen pligt der Staatsregering, om dáár, waar deze hulp en medewerking te kort mogten schieten, te zorgen dat aan de bepaling der grondwet worde voldaan, en alom de gelegenheid tot verkrijging van voldoend openbaar onderwijs worde gegeven.

Wat door middelbaar onderwijs moet worden verstaan, zal door de wet, op dit onderwerp te maken, worden bepaald. De aard der zaak en de reeds bestaande industrie-scholen toonen genoegzaam wat onder het middelbaar onderwijs zal moeten worden gerangschikt.

Art. 2. Eene wet, welke bijzondere instellingen van weldadigheid aantastte, zoude eene der schoonste deugden van het Nederlandsche volk, de weldadigheid, dooden. Zoodanige wet is in Nederland onmogelijk.

WETS-ONTWERP No. XII.

Additt. art. 2. Wanneer de geschiedenis van dit artikel uit de gewisselde stukken wordt opgespoord, zal men bevinden, dat ten grondslage dezer bepaling alleen billijkheid, geene verpligting is gelegd. Het artikel werd oorspronkelijk geheel anders door de regering voorgesteld, en toen reeds in de Memorie van Toelichting gezegd: *deze bepaling is, zoo al niet volstrekt regtmatig, dan ten minste hoogst billijk, en daarom noodzakelijk gekeurd.* In het Voorloopig Verslag der Rapporteurs van de Tweede Kamer werd ook de verpligting tot deze vergoeding ontkend, en dezelve alleen als uitvloeisel van billijkheid gewogen. De regering heeft daarop in hare Memorie geantwoord: *De regering is van oordeel, dat deze bepaling, als een door de billijkheid gevorderde maatregel van overgang, in de grondwet zelve moet worden opgenomen.* Als zoodanig is zij, als te bezwarend, op nieuw in het Algemeen Verslag der voornoemde heeren rapporteurs bestreden. Om aan die bezwaren te gemoet te komen, is eindelijk het artikel zoodanig door de regering gewijzigd, als het nu is voorgedragen. Er is dus geen twijfel aan, of het woord *schadevergoeding*, hier gebezigd, kan in geen zoodanigen regtskundigen zin worden opgenomen, dat daaraan een regt van vorderen verbonden is. De reden voor deze bepaling is alleen gezocht in een onvolmaakten pligt van den Staat.

Addit. art. 3. De regering deelt het gevoelen, dat de zin en strekking dezer bepaling, die zijn welke in het eerste gedeelte dezer aanmerking van het Voorloopig Verslag zijn ontvouwd: en om het ongerief, daaruit voortvloeijende, zoodra mogelijk op te heffen, zijn de bepalingen van art. 5 van dit wets-ontwerp vastgesteld. Op de tweede vraag antwoordt de regering, dat de thans bestaande grondwet, voor zooverre hare gewijzigde gedeelten betreft, na het vaststellen van die wijzigingen, niet meer werken kan, maar de regering bevoegd, zelfs verpligt is, om de gewijzigde beginselen der grondwet dadelijk in uitvoering en toepassing te brengen, door het aanwenden van alle zoodanige regtmatige middelen, als haar daartoe ten dienste staan. Zulke middelen ontbreken haar ten opzigte der vreemdelingen niet geheel, en zij zal zich met dezelve voldoende kunnen behelpen, tot dat de wet zal zijn vastgesteld, die in art. 5 van het wets-ontwerp I is toegezegd.

De gewijzigde grondwet wordt geacht verbindende te zullen zijn, en hare afkondiging bekend, op den dag der uitgifte van het *Staatsblad*, waarin de wetten tot wijziging zijn opgenomen, overeenkomstig art. 1 § 4 van het voorloopig kiesreglement.

Addit. art. 4. De beteekenis der woorden: *openbare betrekkingen* kon niet duidelijker worden aangegeven, dan door de reeds gegevene verklaring, dat daardoor worden bedoeld alle *openbare betrekkingen, die van wege den Staat, de provinciën of de gemeenten worden opgedragen en bekleed.* De betrekkingen van de leden der polderbesturen zijn daaronder begrepen. (Vergel. art. 1 van het besluit van 26 maart 1814, *Staatsblad* no. 46.)

Art. 7. Het voorloopig kies-reglement is bestemd, om zoo dikwerf te werken als noodig zal worden bevonden, en eerst door het invoeren der kieswet zelve te worden vervangen.

VOORLOOPIG KIESREGLEMENT.

Aan dezen voorloopigen maatregel is volstrekte behoefte.

Zonder hem is de invoering van het belangrijkste gedeelte der aangenomene wijzigingen der grondwet eene onmogelijkheid, — het geheele werk der herziening ijdel en zonder vrucht.

Met de afschaffing van het thans bestaande kiesstelsel, moeten noodwendig alle loten, daaruit voort-

gesproten, uit dien wortel leven en werking verkrijgende, dadelijk sterven.

Het redematige daarvan is vroeger reeds betoogd en erkend.

Alleen uit besef van noodzakelijkheid en onmisbaarheid is deze regering er toe overgegaan, om van dat beginsel af te wijken, en aan de thans bestaande vertegenwoordiging het overleven van die afschaffing te gunnen, doch alleen om in buitengewone en dringende behoeften van Staat te kunnen voorzien.

Die uitzondering mag geen regel worden, die vervallene Vertegenwoordiging, zonder grondslag, kan geen vol leven genieten.

Aan haar kan het allerminst worden gegund, mede te werken tot het vaststellen der verlangde nieuwe kieswet. Tot het ontwerpen van die wet wordt tijd gevorderd, en het voldoen aan het verlangen door sommige leden geuit, zou ten gevolge hebben, dat de tegenwoordige Kamers der Staten-Generaal nog gedurende de geheele zitting van 1848 op 1849, en welligt nog langer, bleven bestaan. Men stelle zich hier het mogelijke geval voor, dat de tegenwoordige Eerste Kamer zoodanige kieswet, door de Tweede Kamer goedgekeurd, afkeurde.

Art. 2. Dat er, na de onderscheidene wijzigingen, die dit artikel heeft ondergaan, nog evenredigheid tusschen het platte land en de steden bestaat, kan niet worden ontkend. Om deze op te heffen, zouden een nieuwe census aangenomen, en geheel nieuwe kiezerslijsten in alle gemeenten des rijks opgemaakt, beoordeeld, gezuiverd en vastgesteld moeten worden. Daartoe ontbreekt de tijd. Het tegenwoordig voorgedragen beginsel is uit den boezem der Tweede Kamer zelve afkomstig. De onevenredigheden, die hetzelve medebragt, zijn door de regering door verandering van de cijfers van het belastingbedrag, in art. 2 § *b* vermeld, verminderd; en bij die wijziging heeft men het cijfer van *f* 30 voor *Friesland behalve de eilanden*, onveranderd gelaten, terwijl de andere cijfers werden verhoogd, omdat men in aanmerking nam, dat bij het berekenen van dat bedrag in Friesland alleen de grondbelasting in aanmerking werd genomen, doch in andere provinciën behalve de grondbelasting ook de personele belasting.

Onder het bedrag aan belasting hier gevorderd en in art. 14 bedoeld, mag ook ten voordeele van den man in aanmerking worden genomen de belasting die verschuldigd wordt voor de goederen der vrouw, buiten de huwelijks-gemeenschap bezeten.

In art. 2 wordt naar de daar genoemde reglementen verwezen, om door die reglementen te doen uitwijzen, wie *volgens dezelve de vereischten bezitten*, in de steden om tot kiezers te worden benoemd, en ten platten lande om stemgeregtigd te zijn. Die verwijzing geschiedt daar onvoorwaardelijk, en zonder uitzondering.

Zonder het artikel te veranderen, kan geene uitzondering ten opzigte van dit vereischte van inwoning worden gemaakt, en verandering van het artikel is nu niet meer mogelijk.

De laatste zinsnede van dit artikel spreekt van de *redenen van uitsluiting*, die niet mogen worden verward met de *vereischten*, van welke in de eerste leden van dit artikel wordt gewaagd. Iemand, die niet lang genoeg in eene stad of ten platten lande heeft gewoond, om op deelneming aan het kiesregt aanspraak te kunnen maken, valt, in den zin der wet, niet in termen van uitsluiting, maar hij bezit alleen het gevorderde vereischte niet, om in aanmerking tot toelating te kunnen komen.

Wanneer de wet van uitsluiting spreekt, bedoelt zij het geval, waarin iemand al de vereischten in zich vereenigt, en daarom regt op de uitoefening van het kiesregt heeft, doch om eene bijkomende reden, van die uitoefening van dat regt moet worden verstoken — uitgesloten.

Voor de eenparige uitoefening van dat regt zal zooveel mogelijk zorg worden gedragen, behoudens de bevoegdheid, in art. 32 van dit reglement aan de Gedeputeerde Staten verleend.

Artt 6 *en* 24. De onder-kiesdistricten zullen worden bevonden onmisbaar te zijn, om de meer algemeene deelneming aan de uitoefening van dit kiesregt te bevorderen.

Aan het hier geuite verlangen kan gereedelijk worden voldaan, en de voorgestelde opvatting en toepassing van art. 24 aangenomen. Dien ten gevolge zal, wanneer door de eerste stemopneming geene volstrekte meerderheid is verkregen, onmiddellijk het dubbeltal worden opgemaakt bij dat artikel gevorderd, — dat dubbeltal binnen 24 uren in de onder-kiesdistricten worden bekend gemaakt door aanplakking op de gebruikelijke plaatsen, en daarbij aangekondigd, dat, na verloop van één of twee dagen, in het hoofd-kiesdistrict tot eene tweede stemopneming zal worden overgegaan.

Art. 25. Wanneer het oogenblik der toepassing van dit voorloopig kiesreglement aanbreekt, is de gewijzigde grondwet reeds afgekondigd, de tegenwoordige vervangen: — op dat oogenblik kunnen de afgeschafte bepalingen der laatstgenoemde grondwet niet meer gelden, maar moeten de bepalingen der eerstgenoemde opgevolgd worden.

Art. 28. De inlichting in de eerste plaats ten opzigte van dit artikel gevraagd, kan gemakkelijk worden gegeven. De regering verzoekt, dat men daartoe gelieve op te slaan hare Memorie van Beantwoording, onder no. 27 van de gewisselde stukken te vinden, en op bladz. 4 van dat stuk te lezen deze woorden: *De regering merkt hier nog op, dat het getal 39 is aangenomen omdat dit getal naar de populatie van de onderscheidene provinciën de beste verhouding oplevert, wordende er nu zoo na mogelijk in elke provincie op de 80,000 zielen één lid der Eerste Kamer gekozen.*

Aan den Koning wordt de keuze der gevorderde 39 leden uit de voorgestelde 136 candidaten geheel vrijgesteld, zonder Zijne Majesteit aan keuzen, uit bepaalde provinciën te doen, te binden: omdat ook de Provinciale Staten bij hunne keuzen, volgens art. 3, wets-ontwerp no. III, te doen, aan geene provinciën gebonden zijn; maar bij het uitbrengen zijner keuzen zal de Koning, met het oog op het zoo even aangehaalde artikel der grondwet, aanduiden wegens welke provincie ieder benoemd lid geacht moet worden te zijn gekozen, opdat bij het aftreden van dat lid regelmatig in de vervulling zijner plaats kunne worden voorzien. De laatste onderstelling in deze aanmerkingen geuit, wordt door de regering niet gedeeld.

De tijdelijke voorzitter van den raad der ministers,
Bentinck.

Mengelwerk.

De mijnwerkers in Schotland.

(*Vervolg van no. 201.*)

»Men kan zich geen denkbeeld maken van hetgeen, in dit opzigt, eene sterkgebouwde vrouw kan verrigten. Wij hebben er gezien, die een last van ten minste honderd zeventig pond droegen, daarmede een afstand van honderd vijftig *yards* doorliepen, eene groeve bestegen van honderd zeventien voeten, nog twintig *yards* ver gingen, om haar mand te ledigen, en datzelfde vier en twintig maal achter elkander op éénen dag. Men kan den weg op één dag alzoo afgelegd schatten op 10.032 *yards* (meer dan 9000 ellen), waarvan de helft beladen, en een gedeelte bijna regtstandig oploopende.

»In de diepere mijnen, waar de vrouwen de kolen slechts brengen van het voorste gedeelte der mijn naar den voet der groeve, is de afstand, dien zij afleggen, gemiddeld twee honderd tachtig *yards*; die gang, dertig malen herhaald in tien uren, stelt voor, zonder de onderaardsche helling mede te rekenen, die zij moeten opklimmen, eene lengte van 16,800 *yards* (15,355 ellen), waarvan zij de helft belast doorloopen. Op haar zevende jaar beginnen de vrouwen dat afschuwelijk beroep, hetwelk zij dikwijls tot ouder dan vijftig of zestig jaren voortzetten. De massa steenkolen, op die wijze vervoerd, moet ontzettend zijn, want zij bedroeg, eenige jaren geleden, en dat slechts in een klein graafschap, meer dan honderd duizend tonnen?"

Dit is volstrekt niet overdreven; wij beweren zelfs, dat de heer BALD, die deze regels een veertigtal jaren geleden ter neder stelde, nog verre van de waarheid is gebleven, met betrekking van hetgeen sedert gebeurd is. Men vond het in zekere steenkolenmijn van het graafschap Lothian (en dat is nog geen 10 jaren geleden) niet vreemd, dat eene vrouw dagelijks op haren rug drie en een half duizend à vier duizend ponden steenkolen vervoerde, terwijl zij eenen weg doorliep van drie à vier honderd *yards*, in eene gallerij, die gedeeltelijk onder water stond, en die, over hare grootste lengte niet meer dan vier en een halve voet hoog was.

In het Oosten van Schotland heeft men spoedig opgehouden vrouwen te bezigen bij de onderaardsche mijnwerken; de mijnwerkers van Ayrshire vormen dan ook sedert lang eene zeer verstandige, werkzame en bloeijende klasse. Tengevolge der uitgave van het werk des heeren BALD, werden er prijzenswaardige pogingen in het werk gesteld, in de mijnen van de golf van Forth, om den arbeid der draagsters af te schaffen, of ten minste geheel te veranderen. Men legde kleine ijzeren sporen aan, waarop de vrouwen de steenkolen voortsleepten, in plaats van ze op den rug te dragen. Men voerde ook allengs bij het meerendeel dier inrigtingen een reglement in, volgens hetwelk men slechts de dienst der meisjes vorderde, daar de gehuwde vrouwen te huis moesten blijven, om hare bezigheden daar waar te nemen. Intusschen werd het bezigen van draagsters in verscheidene steenkolen-mijnen in de nabuurschap van Edinburg aangehouden, tot dat de bill van lord ASHLEY in werking kwam, waarvan wij straks zullen spreken.

Terwijl sommige eigenaars van mijnen zich ernstig begonnen bezig te houden met het verbeteren van den toestand hunner werklieden, maakten de onzedelijkheid, de ondeugd en al de rampen, die er het gevolg van zijn, op andere plaatsen snelle vorderingen. De aanwending van heete lucht op de vervaardiging van het ijzer had zulk een vlugt gegeven aan dien tak van nijverheid, dat men binnen korten tijd smederijen zag oprijzen overal waar ijzermijnen waren, en eene groote menigte lieden derwaarts stroomen uit alle streken des lands, welke elke bezigheid verlieten, zonder dat men de noodige maatregelen had getroffen om hun geschikte woningen te geven, en de weldaden te doen genieten van zedelijk en godsdienstig onderrigt. De eigenaars dier uitgestrekte werkplaatsen werden te zeer onledig gehouden door andere zorgen en geheel persoonlijke belangen, om tijd te hebben zich met zulke beuzelingen te bemoeijen; en de personen, die hun leven sleten met uit de ingewanden der aarde de ruwe stoffen te graven, waaruit de stoom rijkdommen schiep, konden niets voor zich zelven. Ongetwijfeld was hun toestand in schijn gelukkig; hun loon was hoog; zij gaven zich aan elke soort van buitensporigheid en dwaasheid over; maar rond om hen verried alles zedelijke wanorde en maatschappelijk verval.

Intusschen was de tijd gekomen, dat mijnwerkers, eigenaars en werklieden gezamenlijk zouden verschijnen voor de regtbank der openbare meening. Den 5den augustus 1840 verzocht lord ASHLEY in het Huis der gemeenten een onderzoek naar den toestand der vrouwen en kinderen, gebezigd in de mijnen en steenkolenmijnen. De Kamer nam die motie aan, welke eene lange en zeer naauwkeurige nasporing ten gevolge had; het rapport der commissie van onderzoek werd openbaar gemaakt, met al de bewijsstukken, en de feiten, die het bevatte, vervulden het geheele land met verbazing en afschuw.

Deze indruk heerschte nog in al zijne kracht, toen lord ASHLEY, zijne philanthropische taak vervolgende, den 17den mei 1842, verlof vroeg om een bill voor te dragen, waarvan het voornaamste doel was, den ouderdom en het geslacht der kinderen te bepalen, die in de mijnen en steenkolen-groeven van het Vereenigd koningrijk gebezigd konden worden. Deze bill werd gunstig opgenomen, en alles scheen hem een luisterrijken uitslag te voorspellen; intusschen werd nimmer een wettelijke maatregel meer overwogen, en kwam meer verminkt uit de beraadslagingen terug. De voornaamste overwegingen van de bill van lord ASHLEY hadden te doel:

1o. het bezigen van vrouwen in alle mijnen en steenkolengroeven te verbieden;

2o. het gebruik maken van den arbeid van alle knapen beneden dertien jaren;

3o. te beletten, dat personen, beneden een en twintig jaren, belast werden met de zorg voor het werktuig, dienende om in eene mijn of steenkolengroeve af te dalen;

4o. de afschaffing van den leertijd.

Ziehier hoe zij werden gewijzigd in de wet, welke aan de koninklijke bekrachtiging werd onderworpen:

1o. Uitsluiting der vrouwen uit alle mijnen en steenkolengroeven, na een zekeren tijd.

2o. Verbod van den arbeid van kinderen beneden 10 jaren.

3o. Verbod om iemand beneden de 15 jaren te belasten met de zorg der werktuigen, om af te dalen in de mijnen.

4o. Geen leertijd vóór 10 noch na 18 jarigen ouderdom.

Onafhankelijk van deze beschikkingen, was er nog eene zeer gewigtige, daar van hare juiste verklaring, voor een groot deel, de goede uitslag van den maatregel afhing: dat was de strafbepaling. In het ontwerp van lord ASHLEY, was de eigenaar of pachter der mijn verantwoordelijk. Bij de laatste redactie werd die bepaling gewijzigd in dier voege, dat de verantwoordelijkheid des meesters op zijne ondergeschikten werd overgebragt. Lord ASHLEY verzette zich met kracht, maar vruchteloos, tegen eene verandering, die, volgens hem, de uitwerking van den maatregel geheel vernietigde en krachteloos maakte: het is ten minste zeker, dat het er zeer moeijelijk door geworden is, de veroordeeling der schuldigen te verkrijgen.

Wat de toepassing van den bill in Schotland betreft, het eerste besluit, hetwelk den arbeid der vrouwen verbiedt, scheen het meest te zullen worden overtreden, en deze overtreding moest de meeste sympathie verwekken. Een aanzienlijk aantal vrouwen, door hunne gewoonten geheel ongeschikt voor elke andere bezigheid, stonden op het punt van verstoken te worden van elk middel van bestaan. Het is moeijelijk groote hervormingen in te voeren, zonder zekere belangen te kwetsen, en het waren vooral die arme vrouwen, welke door de nieuwe wet getroffen werden in een finantiëel opzigt, en welke er, ten minste gedurende zekeren tijd, het levendigst de noodlottige gevolgen van gevoelen moesten. Er ontstond een algemeen misnoegen uit, en, sedert den herfst van 1842, terstond na de aanneming des bills, en zelfs voor hij ten uitvoer gelegd werd, werden de werkzaamheden in alle mijnen en steenkolengroeven van Schotland gestaakt: deze stilstand duurde vier maanden en had noodlottige gevolgen.

De officiëele verslagen van den heer TREMENHEERE, die door het gouvernement afgevaardigd was, om te letten op de naleving der wet op den arbeid, leveren een droevig tafereel op van den staat van onwetendheid en verdierlijking, waarin zij verkeeren, die tot de exploitatie der groote mijnen en smelterijen van Schotland behooren. De schadelijke invloed, dien deze stand van zaken uitoefent op den koophandel des lands, is eene straf voor de natie, omdat zij zulk eene massa personen zich heeft laten ophoopen, zonder in hunne opvoeding en in hun onderrigt te hebben voorzien. De betrekkingen tusschen de eigenaars der smelterijen en hunne werklieden zijn van den gevaarlijksten aard geworden, dien men zich bij mogelijkheid voorstellen kan; wij denden slechts met schrik aan de gevolgen, die de eerste ernstige handelscrisis hebben kan. (*Vervolg hierna.*)

Te Arnhem, bij G. J. THIEME, Boekdrukker.